

Senátor Hoar proti rozpinavosti

(Pokračování.)

Komisari praví: "Mocným činitelem v revolučním hnutí byl spolek Katipunanů. Tento jest nápodobným řádu zednářského. Byl to tajný spolek a čítal asi 400,000 členů, kteří hlavně bydleli v provinciích tagaloských a v údolí řeky Pasig. V Manile a v tomto údolí měli na 60,000 členů." — Slyšel jsem kdesi, že podobná zdárná prospívající organizace byla ve Spojených Státech v dřívějších dobách a že vrchní velitel jmenem George Washington nosil její odznak a myslím, že kdesi položil základní kámen kapitolu. Nevěřím, že vím mnoho o tom mocném řádu, jehož tak mnozí velcí mužové v Americe i na celém světě byli členy, zahrnující i některé prezidenty Spojených Států, však zdá se mi, jestliže v městě Manile samotném, v tom jediném městě, na tom místě, kde toto nepřátelství vypuklo, s jednou neb dvěma výminkami v moci Spoj. Států se nalézajících, byl řád tohoto druhu s 80,000 členy, horlivými o neovislost, jest to dosti dobrým důkazem, že nejlepší občanství je na straně lidu. Nemyslíte-liž, že láska ku svobodě a láska ku neovislosti hofí jasněji v duši lidské v poměru ku uvědomělosti člověka? Že neplápolá tak jasné, tak ostře v prsou nevědomého a zvrhlého divocha, nežli v prsou, kde vzdělání a náboženství a čest a úspěšnost mají svůj domov? Myslím, že každý britický gentleman a každý britický komisař byl by se vrátil do Anglicka kdykoliv během naší revoluční války a byl by podal zprávu, že nejlepší lidé byli v Anglii a ne v Americe. (Senátor pak uváděl různé prohlášení filipínská a úřední dokumenty, na důkaz, že Filipinčané jsou lidem úplně schopným pro neovislost a samosprávu.)

Jednou za čas slyš m v průběhu této debaty radu, jak bychom měli jednati vůči tomuto lidu vzhledem k tomu, že tž jest "asiatské mysle". Mám za to, že tento náhled přichází přímo aneb nepřímě od Angličanů. Při počátku vlády Anglie v Asii, byla to vláda pouhého násilí. Nejvyšší typ civilizace a jak rádi se domníváme, lidské vzdělanosti, utkal se s typem nižším. Měl na své straně převahu všech zdrojů síly, vyjma spravedlnosti. Slabší plémě postavilo se vstřícně silnějšímu, tak jako vždy slabost činí vůči síle — s klamem a podvodem. Anglie v poslednějších dobách zkusila lepší způsob a setkává se s lepším zdem. Však nemyslíte-li, že tato řeč o asiatské mysli jest pouhým směleým výmyslem? Vždyť v Asii, tuším, je skoro aneb plně 800 milionů lidí — více než polovice veskerého obyvatelstva na celé zemi. To byste právě tak dobře mohli mluvit o "lidské" mysli na základě pozorování ostrovanu filipínských, aneb o "americké" mysli utvořiti si poněkud pozorování Patagoňanů. Jest právě tak mnoho rozdílů mezi fatalisty, kteří podrobují se panování sultána tureckého a mírným a filosofickým Budhismem a čilým, podnikavým Japoncem, kterýž zaujal své místo mezi nejpřednějšími civilizovanými národy během půl století, aneb těmito Filipinany, s nimiž máme nyní co dělati, jejich srdce jsou plna zápalu pro svobodu republikánskou, jako mezi hrdým a zženštilým Španělem a chrabřím, statečným, vytrvalým a rozumným Švédem neb Norvěžanem. Mohli bychom právě tak dobře vyzývati nás k podrobení si Dánska a souditi o jeho neschopnosti ku samosprávě podle Španělů, jako podezřívati toto plémě, jehož svobodu chcete zmafiti, podezříváním z toho, co nazýváte "asiatskou mysli". Státní listiny Aguinálidho, pojednání o zákonu mezinárodním jeho vrchním zástupcem, místná žádost Mabiniho jsou výtvory asiatské mysli. A nejsou neohodnými jeho vrchním zástupcem, místná žádost Mabiniho jsou výtvory asiatské mysli. A nejsou neohodnými jeho vrchním zástupcem, místná žádost Mabiniho jsou výtvory asiatské mysli.

Od toho času všichni odprali sloužit na vojně. Byl k tomu prý ustanoven den velikonoční roku 1895. V Elisabetpole bylo ve vojsku jedenáct duchoborců a ti toho dne oznámili, že více neslouží a odevzdali zbraň. Nastalo zvláštní divadlo. Hrozili jim, varovali, druhové jejich plakali, ko-nečně duchoborce uvěznil. Ve vězení je strašili, že budou odsouzeni k smrti, ale nezviklali úmysl jejich. Přivýkli na myšlenku o smrti tak, že byli překvapeni, když zvěděli rozsudek, dle něhož zůstati měli na živu. Pavel J. Birinkov, dle něhož hlavně tento článek píšeme — těchto jedenáct vojínů viděl ve vězení v Tiflisu; byli prý všichni veselého ducha. Jejich příkladu následovalo jedenáct duchoborců v Achalkalakách. Ti byli jeden po druhém zastaveni, toliko jedenáctý, před jehož zrakem deset předních padlo, sklátili se a přijal zbraň. Potom jinde a jinde duchoborce odřekli nosit zbraň a jejich příkladu následovali i mnozí pravoslavní. Vojenské a vládní kruby byly v velikém rozchvěnání a na celou sekту duchoboreckou padla veliká pronásledování.

Duchoborci.

Na podzim roku 1898 odvážely lodí asi 8000 Rusů do Kanady v Americe. Vládě ruské se ulehčilo, jakoby odešel největší nepřítel vlasti — nechtěli nosit vojenskou zbraň a vláda se bála, že "nakazí" celé Rusko. Byli to duchoborci, křesťanská sekta v Rusku. Vznikla koncem 18. století a vznikl dal jí cizinec, kvaker. Základní myšlenka kvakerův a potomních duchoborcův je, že bůh přebývá v duši člověka a sám řídí jej vnitřním hlasem. Smyslově přebývá bůh v přírodě, duchovně v lidské duši.

Kristus je duchoborcům toliko člověkem, synem božím v smyslu tom, jako se i my nazýváme syny božími. Utrpením dal Kristus příklad, jak máme trpěti za pravdu. Kvakeri věří v božství Kristova, jsou tedy duchoborci s kvakery shodni toliko v názoru o bohu.

Církev duchoborcův neuznává, klan se toliko bohu. Chrást pro boha je v duši člověka, chodit do chrámů z kamení, k tomu jich svědomí nepovzbuzuje. Církev je všude, kde se dva nebo tři ve jméne Krista sejdou. Obraz svatých nechtí a neklanají se jim.

Svaté ctí jako dobré lidi, ale nemodlí se k nim o pomoc. Ani se nemodlí za druhé lidi, nebo každý se modlí za sebe. Při narození dají dítěti křesťanské jméno bez jakéhokoliv obřadu. V jisté dni mívají shromáždění, ve kterých zpívají žalmy a modlí se k bohu. Na konec pozdravuje se jeden s druhým, líbají se a klaní jeden druhému, čemuž je tak rozumět, že se klaní božství v člověku ubytovanému.

Písmo svaté má původ od boha, ale není jim základem pro jejich věrouku. Ze starého a nového zákona vybírají prý si jen to, co je užitečné. Věrouka jejich se zakládá na podání; ono žije v paměti i v srdcích, proto je nazývají živou knihou; bible se skládá z mrtvých liter. Tato víra v podání vyplývá z víry, že bůh přebývá v duších lidských. Mají množství žalmů, skládají nové a nové, tak že všechny znáti žádný duchoborec nestačí.

Pozoruhodny jsou jejich mravnostní názory. Všichni lidé jsou si rovni, i tak zv. vysokí úředníci jsou rovni druhým lidem. Synové boží číní sami, co se patří, netěba jejich donucovati: proto není potřeba úřadů, ani vrchností duchovních. Ačkoli nevystupují proti vrchnostem, přece k nim nemají pokornosti. Zvlášť monarchickou vládu pokládají za nesrovnatelnou se svým učem. Ani soudův netěba pro syny boží, ani přísaha není dovolena, proto nepřisahají ani při odvodě. V prvé turecké válce odhodili pod Perekopem zbraň.

Jsou pracovití, mravní, proti druhým lidem chovají se neobyčejně jemně a v jednání jsou trochu slavnostní.

Rodinný poměr jejich jest zvláštní. Nenazývají otcem a matkou těch, kdo jim dali život. Pokud je otec mladý, jmenují jej dítětem, na příklad Ivánku; když je starý, říkají mu staříček. Mladé matce říkají, staré staruška. Mužové nazývají své ženy sestrami, ženy své muže bratry. Vzájemnost mezi duchoborci je veliká, zebrať u nich nikdy nebylo.

Počátkem nynějšího století byli duchoborci na Krym, ale v letech čtyřicetých vypověděli je car Mikuláš I. do tiflíské gubernie, na jižní svah Kavkazu, na tak zvané Mokré hory, kde je podnebí velmi drsné. V krajích těch jsou různí národové, ještě suroví, všichni nosí zbraň; i domnívala se vláda, že duchoborci, vidouce život svůj v nebezpečí, též se zbraní spřátelí a nebudou odprati nosit ji; potom i na vojně. Ale duchoborci chodili i tu bez zbraně, neúrodný kraj zárodnili, zakládali tu pěkné osady a velmi se rozmnožili. Roku 1895 bylo jich tu asi 20,000. K mravním jich vytříbením přispěl valně Verigin, stojící jim v čele kol roku 1890. Přestali kouřiti, lhoviny pit, maso jíst. Verigin byl vypovězen na poloostrov Kolu, ale i odtud řídil kavkazské duchoborce, což když vláda zpozorovala, vypověděla jej na Sibiř k ústí Obu. Tam jeho význam u duchoborcův stoupl. Cestou na Sibiř, v zimě roku 1894—1895, sešel se s přivrženci svými, do Moskvy za ním přilhlými, a po nich vzrál duchoborcům, aby odepřeli přísahu, vojenskou službu a aby zničili každou zbraň.

Od toho času všichni odprali sloužit na vojně. Byl k tomu prý ustanoven den velikonoční roku

1895. V Elisabetpole bylo ve vojsku jedenáct duchoborců a ti toho dne oznámili, že více neslouží a odevzdali zbraň. Nastalo zvláštní divadlo. Hrozili jim, varovali, druhové jejich plakali, ko-nečně duchoborce uvěznil. Ve vězení je strašili, že budou odsouzeni k smrti, ale nezviklali úmysl jejich. Přivýkli na myšlenku o smrti tak, že byli překvapeni, když zvěděli rozsudek, dle něhož zůstati měli na živu. Pavel J. Birinkov, dle něhož hlavně tento článek píšeme — těchto jedenáct vojínů viděl ve vězení v Tiflisu; byli prý všichni veselého ducha. Jejich příkladu následovalo jedenáct duchoborců v Achalkalakách. Ti byli jeden po druhém zastaveni, toliko jedenáctý, před jehož zrakem deset předních padlo, sklátili se a přijal zbraň. Potom jinde a jinde duchoborce odřekli nosit zbraň a jejich příkladu následovali i mnozí pravoslavní. Vojenské a vládní kruby byly v velikém rozchvěnání a na celou sekту duchoboreckou padla veliká pronásledování.

"Proč nechcete sloužit carovi?" ptali se jich.

"Rád bych plnil vůli carovu, ale on učí lidi zabíjet a moje duše to nechce."

"Proč to nechce?"

"Protože Spasitel zapovídá lidem zabíjet, a já věřím Spasitelovi a plním vůli boží."

"A kdo jsi ty?"

"Křesťan."

"Proč jsi křesťan?"

"Protože jsem poznal Kristova slova. Živý duch křesťanský nebudu a nemůžu konati díla vaše."

Všichni duchoborci vyslovovali se v ten rozum, že se nechtí povinni vyhovovati vládě v tom, co se protiví učení Kristovu. Ani úřadu starostenského duchoborce, vylschnuv, které povinnosti byl měl, nepřijal.

Toto všechno byly jen přípravy k slavnostnímu zřeknutí se násilí. Nyní rozhodli se zničití všecku zbraň, jakou jen měli. Na Kavkaze nosit zbraň je jak obyčej, tak slušnost a prý i nutnost. Se zbraní chodí obyvatelé zdejší na cesty, na návštěvy, po městě i do práce. V noci z 26. na 29. června 1895 die úmluvy zničili zbraň; snesli je na určená místa a v žáru roztavili. "Rozhodli jsme se — vypravět stařec — že nebudeme sloužit ani carovi, ani vrchnosti, že budeme sloužiti jen bohu, chodit jen po cestách božích a konati prvního. Rozhodli jsme se též nečiniti nikomu zla a násilí, tím spíše se nikoho nezabíjeti, ani člověka, aniž druhé tvory do nejménšího ptáčka. Tak se nám stala zbraň nepotřebnou. Shromáždili jsme se k jeskyni, složili jsme dohromady všecku zbraň, obložili jsme ji poleny, nhlím a obilí petrolejem a zapálili. Lidé šlo se k tomu do 2000."

Gubernátor kázal všechny duchoborce po dědinách sehnati do jedné dědiny; ale duchoborci odepřevše poslušnost vrchnostem, nechtěli jiti a tak je sháněli násilím. Gubernátor kázal uchopit se pušek, ale tu mu duchoborci bez rozpaků odpověděli, že se v ničem vláde nepodrobí. Vidouce, že se vojáci chystají do nich střílet, klekli na kolena a řekli: "Odpust' vám Hospodin a odpust' i nám!" Tu gubernátor rozkázal nechati pušek. Počali duchoborce vyháněti z jejich dědin, nejprv po pěti rodinách, potom po deseti. Do tří dnů musili si vše složit a odprodati. Usadili se v jiných okresech, po dvou, třech až pěti rodinách v jedné dědině a nesměli na vzájem spolu obcovati.

Birinkov, poznav duchoborce obcováním s nimi, nazývá je velikými, tichými a mocnými lidmi. "Patte na ně a je poslouchaje, mimoděk jsem si připomínal komplikovaných sociálních teorií, moudrých spisů z politické ekonomie, jmen znamenitých politických agitátorův. Nutilo mě porovnat působení jedné s působením druhých. Jak malicherným se zdá duchoborecké učení naproti všem proslaveným teoriím! A přece si myslím, nevztahuje-li se k nim a podobným lidem zvolání Kristovo: "Chválim tě, otče, pane nebes i země, že jsi skryl tyto věci před mudrými a opatrnými a zjevil jsi je nemluhákům."

Tolstému přišli duchoborci jakoby na pomoc. Oni byli dřív než Tolstoj, ale teprve v letech devadesátých ujasnili si dobře zákon Kristův: neprotivit se zlu násilím a veť věřiti, to také uskutečnili: zničili zbraň. Patnáct tisíc duchoborců odřekli konati službu. Tolstoj o pronásledování duchoborců se strany vládní uvažuje:

Jarní lék . . . . .

Pro regulování celého systému nestává ničeho lepšího, než

Dr. August König's

Samburger

Tropfen,

Jež vyléčí veškerý nemoc žaludeční a jaterní, čistí krev a navracují chuť k jídlu. Jest to nejoblíbenější domácí prostředek a dává se mu přednost před jinými léky pro

. . . navracení zdraví . . .

Oni (ruská vláda) ani jinak jednati nemohou, nebo nemožno rozumnými, humanitními prostředky přiměti lidi, vyznávající křesťanství, aby vstupovali do stavu lidí, učících se vřadit . . .

Duchoborci jmenují věc, jak se jmenuje a řeknou: Jsme křesťané a proto nemůžeme vřadit, a přesvědčovati takové lidi rozumnými důvody už nemožno, je možno toliko násilím nutit . . .

Jen asi dvacetina duchoborců poddala se pronásledovatelům a přislíbila přijati zbraň. Veliká část vymřela od útrap hladu, nezdravých bytů, nakažlivých nemocí, někde vymřely úplně děti, z dospělých zůstal zřev na některých místech jen stý, ostatní onemocněli a seslábli od nouze, sklíčeno stí a velké procento osleplo od trachomu.

Asi 5—8000 duchoborců zbraň nespálilo a sloužev ve vojsku byli valně pronásledováni. Ostatní rozhodli se opustit vlast, což jim vláda ochotně dovolila. Největší část žila po r. 1895 v Batumě, čekajíc na vysvobození — na odchod z vlasti. Tu byli ve velké nouzi a žili z toho, co zbylo méně pronásledovaným, potom z podpor, jež se na přmluvu nejvíc Tolstého scházely z Ruska, Anglie a Ameriky. Část, počtem 1129, se odstěhovala na Cypr, kde žili v nemocích, nejsouce zvyklí na horké podnebí. 131 bylo zaveženo na Sibiř, kdež žijí podnes při ústí Notory do Aldanu, jenž se vlivá do Leny pod městem Jakutskem.

Koncem prosince 1898 odplula z Batumu prvá loď s duchoborci do Kanady, vezouc 2070 lidí. Dne 20. ledna přistáli v Halifaxu a byli přivítáni kvakery z Kanady a Spojených Států, zástupci kanadské vlády s ministrem vnitřní a obrovským zástupcem lidu. Duchoborci vystupující na břeh, zpívali žalmy.

V Americe byl takový soud, že kanadská vláda dobře činí, přijímajíc lidi, kteří raději vyhnanství trpí, než by odstoupili od pravdy, a že lidé takoví budou podporováni každou dobrou snahu v novém bydlišti. Duchoborci jsou usazeni pohromadě v hornatém kraji zdravém, ale studeném uprostřed Kanady ve státě winnipegském. Vláda dala každé rodině 150 akrů země, hospodářské nářadí, voly a j. V Kanadě je úplná svoboda vyznání a není všeobecné vojenské povinnosti.

Druhá loď, s 2000 duchoborci, doplnula o týden později a provázela ji nejstarší syn Tolstého Sergej. V dubnu 1899 plula třetí loď s 1000 těch, kteří zkusili na Cypru bydlisko náleži, a z Batumu ještě z lodí s 3000. Celkem přes 8000 duchoborců odjelo do Kanady.

Řeč F. Kaplana.

Pan A. Odvárka v posledním svém dopisu se zmínil o tom, že při slavnosti řádu Plzeň, Z. Č. B. J., v Morse Bluffs, pan F. Kaplan pro omezenost času nemohl přednésti řeč, již k účelu tomu připravenou měl. Pan Odvárka nám zaslal náčrtek oné řeči, z něhož seznáváme, že jsou tu vysloveny myšlenky krásné, jichž by bylo škoda, kdyby jich povšimnuto nebylo. Z ohledu toho otiskujeme řeč tu, byť i nepředešenou, aby si čtenářové naši zlatá slova tu pronesená hluboko v srdce vstřípili.

"Mezi vznešenými zásadami Z. Č. B. J. jest jedna, o které bývá při slavnostech spolkových méně mluveno, méně psáno nežli o lidumilných zásadách a účelech druhých, ačkoliv ona jest důležitou, přímo životní otázkou celé Z. Č. B. J. Mníím pěstování národnosti české, české řeči, o kterémto předmětu mluví v této příležitosti několik slov promluvit. Všeobecný náhled je, že česká řeč sde v

Americe vymizí úplně a i já, ač nerad, musím náhled ten sdíleti. Ale, že by se to již v krátkosti státi muselo, že by snad již nejbližší pokolení neznalo mluvu rodičů svých, neznalo svůj původ, to musí se bolestně dotknouti srdce každého Čecha a každého člena Západ. Čes. Br. Jed. zvlášť. A přece se tak stane, nebude-li proti tomu pracovati, pracovati v čas. Mluvíme si pravdu, nepochlebujeme si, neboť poznání chyby jest první podmínkou napravení její. Kolik je mladíků a děvčat, kteří by se před veřejností nestyděli za českou řeč, kteří by se jí rádi učili v slovu i písmě? Příklad: Můj přítel jeden oslovil kdysi na ulici z poloviny českého městečka jednu dívku českou, a když tato odpověděla anglicky, tážal se jí, jako dobře známé, zda-li umí český a tu ona řekla, ovšem, že anglicky: "Já bych se tak styděla mluvit mezi Američany!" A tato dívka, a nebojí podobně, jež tolik ohledu vůči Američanům jeví, shledávají to zcela spůsobivým bavit se doma při stole opět anglicky před hostem nebo hosty, kteří ani anglicky neumí. Nezmíňoval bych se zde o tomto případě, kdyby to byl případ jediný. Bohužel tomu ale není tak, s podobným jednáním se strany české mládeže setkáváme se všude a přece právě na této mládeži záleží budoucnost češtiny a budoucnost ZČB. zde v Americe. Táži se: Mchou mladici, mohou děvčata, kteří jen s odporem český mluví, mohou později, až se stanou otci a matkami, vychovati ze svých dítek Čechy? Mohou vstřípiti jim trochu lásky ke svému původu? trochu té lásky, kterou sami nikdy nepocítili? Nemožno; bylo by pošetilé očekávati něco podobného! A zde právě vězí nebezpečí Z. Č. B. J., na které jsem chtěl upozorniti. Kdysi mohutný spolek Č. S. P. S. ztrácel na své síle, až byl blížek svému rozkladu, a proč? Poněvadž nepřipouštěl svým zařízením, aby mladí členové v větším počtu se přidávali, a starší členové jeden za druhým odcházeli tam, odkud není více návratu. Většina západních řádů se odtrhla a založila jak známo Z. Č. B. J., která nyní na základě oprav velmi utěšeně květvá. Ale jak bude po 20 letech, kdy většina starých dobrých členů bude dřimati věčný spánek? Kde pak nabratí nových mladých členů, nebudou-li k tomu účelu vychováni? Však neztrácejme mysliti! Dosud jsou cesty, dosud je čas k napravení, v čem bylo ve vychování dítek pochybeno! Máme prostředky, jenom máme také dobro volí! Jestli mohli Čechové vzor staletému pronásledování se strany rakouské vlády zachovati svoji řeč a povznesti ji na výši nynější, proč bychom nemohli zachovati řeč tuto v zemi svobodě, kde nám nikdo nebrání zakládati si české školy, pěstovati české divadlo, přednášky, deklamace, zábavy, český zpěv, vůbec vše co ducha zušlechťuje, a lásku k rodné mluvě šíří. Zábavy podobné spojují v sobě velmi dobře užitečné s dobrým. Tam mimo ušlechtilého pobavení, mimo příjemné stráveného večera, obohacuje se duch o značnou zásobu slov a výrazů, jichž posud neznal, tam poznáváme, že česká řeč jest dosti bohatá k vyjádření každé myšlenky, což bývá od mnohých, češtiny neznalých, popíráno. České školy a výše zmíněné zábavy jsou vydržovány a pořádány ve všech větších osadách českých v Nebraska, ve Wilber, Crete, Schuyler, Clarkson, Omaha, Praze a já doufám, že zkvětající a povinnosti své vždy dbaly řád Plzeň věc ve směru nazznačeném také podnikne."

Předpácejte svým přátelům neb známým do Čech Hospodáře; stojí pouze \$1.50 ročně.